

Bosna i Hercegovina

Dugotrajna politička kriza u Bosni i Hercegovini i u 2010. godini predstavljala je prepreku za provođenje neophodnih reformi, uključujući i ustavne promjene inicirane nakon presude Evropskog Suda za ljudska prava (ECtHR) o diskriminatornosti odredbi izbornih zakona u odnosu na nacionalne manjine. Efikasna lokalna suđenja protiv ratnih zločina predstavljala su svijetlu tačku, ali zastrašivanja nezavisnih novinara, slaba povratak izbjeglica i interno raseljenih lica (IRL), te proizvoljni pritvori osumnjičenih za prijetnju nacionalnoj sigurnosti i dalje su mrlja u dosjeu o ljudskim pravima ove zemlje.

Odgovornost za ratne zločine

Tempo suđenja za ratne zločine bio je dobar i na centralnom, i na lokalnom (i na kantonalnom i općinskom nivou) nivou, uprkos praktičnim preprekama, kao što su nedostaci osoblja i finansijskih sredstava, te politička osjetljivost ove problematike. 11. jula 2010. godine, posmrtni ostatci 775 žrtava srebreničkog masakra ukopani su u Potočarima, ukop koji je obilježio petnaestogodišnjicu najgoreg zločina u Evropi od Drugog svjetskog rata. Ratko Mladić, optuženi inicijator ovog masakra, i dalje je u bijegu. Drugi odgovorni, optuženi Radovan Karadžić, je na suđenju u Hagu na Međunarodnom Tribunalu za bivšu Jugoslaviju. Karadžić je uvodnu riječ održao u martu, a tužitelj je počeo sa izlaganjem predmeta u aprilu.

U junu su na Haškom tribunalu Vujadin Popović i Ljubiša Beara, dva visoko rangirana vojna lica vojske bosanskih Srba proglašeni krivim za genocid, ubistvo, istrebljenje, i progon, za njihovu ulogu u masakru u Srebrenici, te osuđeni na doživotnu kaznu. Treći optuženik, Drago Nikolić, proglašen je krivim za pomaganje i poticanje genocida, ubistvo, istrebljenje, i progon, te je osuđen na 35 godina zatvora. Još četiri optuženika osuđena su za različita krivična djela koja su počinili za vrijeme i nakon pada Srebrenice i Žepe.

Odjel za ratne zločine u Sarajevu nastavio je prioritizirati najozbiljnije slučajeve ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti, te je donio konačne presude u osam predmeta od novembra 2009. do septembra 2010., čime je broj ukupno zaključenih predmeta bio 46. Šesnaest novih predmeta započeti su u ovom periodu, pored 53 suđenja koja su u toku od septembra 2010.god.

Lokalni sudovi Federacije Bosne i Hercegovine započeli su pet predmeta protiv ratnih zločina i donijeli presude u tri predmeta u periodu od novembra 2009. do septembra 2010. godine. U istom periodu lokalni sudovi Republike Srpske započeli su šest a zaključili osam predmeta, dok je Brčko Distrikt otvorio dva nova predmeta. Prema nacionalnoj strategiji za pitanja ratnih zločina, za

najosjetljivije i najozbiljnije predmete suđenja će se voditi na centralnom nivou, dok će manje kontraverzni i komplikovani predmeti biti vođeni na općinskom i kantonalnom nivou.

Povratak izbjeglica i interno raseljenih lica (IRL)

Povratak izbjeglica i interno raseljenih lica na prethodna prebivališta odvijao se sporo, a Ured Visokog predstavnika Ujedinjenih Nacija za izbjeglice (UNHCR) registrovao je povratak samo 181 izbjeglice i 177 IRL u prvih šest mjeseci 2010. godine. Od juna 2010. god. registrovano je više od 113 465 IRL (uključujući oko 7000 u kolektivnim centrima): 48 659 u Federaciji, 64 560 u Republici Srpskoj i 246 u Brčkom. Ne postoji pouzdana procjena o broju izbjeglica van Bosne.

Nepovoljne ekonomske prilike, neadekvatna prebivališta, te oklijevanje ljudi da se vrate na područja gdje je većinsko stanovništvo druge nacionalnosti i dalje su ključne prepreke povratku. Od septembra 2010. godine Bosna i Hercegovina je pružila utočište za 129 Roma sa Kosova, uz status privremeno zaštićenih osoba.

U junu je Dom naroda Parlamentarne skupštine izmijenio nacionalnu strategiju povratka kako bi odgovorili na aktualne prepreke za povratak preostalih izmještenih lica, i odredio 2014. kao godinu do koje bi raseljena lica trebala dobiti prebivališta ili finansijsku kompenzaciju. Ova strategija takođe i dalje ističe potrebu da se pruže bolje životne prilike i održavanje sigurnosti povratnika.

Nacionalna sigurnost i ljudska prava

Sedmorici muškaraca porijeklom iz Sjeverne Afrike i Bliskog Istoka određen je pritvor neodređenog trajanja bez optužbe, na osnovu prijetnje nacionalnoj sigurnosti u 2010. Najmanje petorici muškaraca prethodno je oduzeto stečeno bosansko-hercegovačko državljanstvo. U februaru je Omar Frendi, porijeklom Alžirac, prihvatio dobrovoljnu deportaciju u Alžir. Drugi Alžirac, Nouredine Gaci pritvoren je u junu; Egipćanin Muhamed Elfarhati Othman, u oktobru; a u avgustu je, u slučaju Imada Hudina – Sirijca koji je i dalje u pritvoru – ECtHR istakao da će preduzeti mjere ako Husin ne bude optužen ili oslobođen do kraja godine, uprkos prethodnoj intervenciji suda u 2008. godini.

U junu je eksplodirala bomba u policijskoj stanici u Bugojnu, pri čemu je smrtno stradao jedan policajac, a šest ih je bilo ranjeno. Jedan od sedmorice muškaraca uhapšenih nakon toga priznao je da je postavio eksploziv, i u trenutku kada je pisan ovaj izvještaj čeka na suđenje sa još dvojicom optuženika koji su naknadno uhapšeni.

Diskriminacija na nacionalnoj i religioznoj osnovi u političkom sistemu

Opći izbori u oktobru organizovani su direktno kršeći obavezujuću presudu Visoke komore ECtHR u slučaju Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine izrečene u decembru 2009. godine. Sud je donio presudu kojom proglašava da nedostatak mogućnosti za kandidate – jednoga Jevreja i jednoga Roma - da se kandiduju za Predsjedništvo ili Dom naroda BiH predstavlja ilegalnu diskriminaciju, te je

pozvao Bosnu i Hercegovinu da donese ustavne i izborne izmjene kako bi uklonili diskriminatorne odredbe i dozvolili kandidaturu onih koji nisu Srbi, Bošnjaci ili Hrvati.

Sloboda medija

Prijetnje i uznemiravanje nezavisnih novinara nastavili su se i u 2010. godini. U februaru je Osmana Drinu, reportera Nezavisne Televizije IC, policajac verbalno i fizički napao dok je Drina izvještavao o sportskom događaju. Ministarstvo unutarnjih poslova započelo je istragu o ovom incidentu, koja je u toku za vrijeme pisanja ovog izvještaja.

U martu je auto u vlasništvu Rade Tešića, novinara dnevnog lista *Euroblic*, zapaljeno dok je bilo parkirano u blizini njegove kuće u Doboju. Niko nije povrijeđen u napadu. Uredništvo lista *Euroblic* takođe je primilo nekoliko anonimnih, prijeteci telefonskih poziva u martu, vezanih za Tešićeve članke o aktivnostima lokalnih zločinačkih mreža.

Bakiru Hadžiomeroviću, glavnom uredniku popularnog TV magazina „60 minuta“, koji otkriva veze između političara i organizovanog kriminala, upućene su opetovane anonimne prijetnje smrću protiv njega i njegove porodice, u pisanom obliku i putem telefona. Policija je započela istragu i pretražila prostorije studija, ali u trenutku pisanja izvještaja, niko nije uhapšen.

Branioци ljudskih prava

U 2010. godini nisu zabilježeni napadi na branioce ljudskih prava. Zajednica lezbejskih, gay, biseksualnih i transrodnih branitelja ljudskih prava, uključujući Udruženje Q, glavnu LGBT organizaciju, drži se po strani, te su i dalje slabi i ranjivi na zastrašivanja i ugnjetavanja.

Međunarodni učesnici

Kombinirani Ured Visokog predstavnika/Specijalnog predstavnika Evropske Unije, uz podršku Sjedinjenih Američkih Država i Vijeća za implementaciju mira i dalje se fokusiraju na pružanje pomoći zemlji kako bi izašla iz dugotrajnog političkog status quo i kako bi ostvarila bližu integraciju sa EU.

Sastanak održan u aprilu između visokih čelnika, zamjenika američkog državnog sekretara, Jamesa Steinberga, španskog ministra za vanjske poslove Miguela Angel Moratinosa (čija je zemlja tada predsjedavala EU-om) i glavnih BiH političara nije postigao značajne rezultate; bosansko-hercegovački lideri nisu bili voljni podržati prenošenje vlasti sa vlada Federacije i Republike Srpske na centralnu vladu prije oktobarskih izbora. Uspjeh nacionalističkih stranaka na izborima potvrdili su prepreke takvoj reformi.

Za vrijeme posjete Bosni u martu, Jean-Charles Gardetto, posebni izjvestitelj PACE-a (Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope), istakao je zaštitu svjedoka kao najveći izazov za preuzimanje odgovornosti za ratne zločine u Bosni i Hercegovini. Ovaj problem spomenut je i u izvještaju OSCE Misije u Bosni

i Hercegovini, objavljenoj u maju, koji poziva bosanske vlasti da urade više kako bi zaštitili svjedoke na suđenjima za ratne zločine od uznemiravanja i nasilja. PACE je takođe usvojio rezolucije o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni, u januaru i aprilu, ističući neophodnu potrebu za ustavne reforme, te su u septembru u Bosnu poslali predizbornu ocjenjivačku misiju.

U februaru je Bosna i Hercegovina dobila Univerzalni periodični pregled o stanju ljudskih prava UN Vijeća za ljudska prava. Preporuke su se odnosile na potrebu za implementacijom ustavnih reformi, rješavanje pitanja kontinuiranog nedostatka održive finansijske i socijalne podrške za interno raseljene, adekvatnog odgovora na prijetnje i napade na nezavisne novinare, i ukidanje smrtne kazne iz pozitivnih propisa Republike Srpske.

Godišnji izvještaj o napretku Evropske Komisije, objavljen u novembru, kritikuje Bosnu i Hercegovinu za neuspjeh u implementaciji ustavnih reformi, spore reforme pravosudnog i kaznenog sistema, političkoj upletenosti i pritisak na nezavisne medije. EU je pohvalila kontinuirane napore da se procesuiraju preostali predmeti ratnih zločina i kooperaciju sa Haškim tribunalom i istakla napredak u nastojanjima vlade da omoguće povratak preostalih IRL i izbjeglica.